

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α
Β' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΑΤΥΠΟΝ
ΕΚ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ

ΣΤΕΡΓΙΟΥ Γ. ΣΠΑΝΑΚΗ
Ἡράκλειον Κρήτης

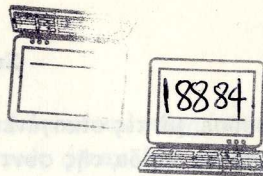
ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

ΒΙΚΕΛΑΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Αριθ. βιβλίου εισαγωγής
44289

ΑΘΗΝΑΙ 1981 - 82

3233
47

ΣΤΕΡΓΙΟΣ Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

Ἡράκλειον Κρήτης

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἡ Κρήτη καὶ ἡ Πελοπόννησος εἶναι δύο κομμάτια τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου ἀδελφά, ὅμοια γεωδαιτικά, γεωφυσικά, πλουτολογικά, ἀνθρωπολογικά καὶ πολιτιστικά. Ἡ ἀνθρωπολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ σχέση των ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Προϊστορικὴ ἐποχὴ, ὅποτε ἀναπτύχθηκε ὁ Κρητο-Μυκηναϊκὸς Πολιτισμὸς, μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν των, μὲ τὰ συνοικέσια, τὶς ἐμπορικὲς καὶ τεχνικὲς σχέσεις κ.λ.π. Ἡ Κνωσὸς καὶ οἱ Μυκῆνες, ἀδελφὲς πόλεις, εἶναι οἱ ἀρχαιότερες ἐστίες τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Τὸ ἀποκαλύπτουν καὶ τὸ πιστοποιοῦν τὰ εὑρήματα τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν, τοῦ Ἑβανς στὴν Κνωσὸ καὶ τοῦ Σλίμαν καὶ τῶν διαδόχων του στὶς Μυκῆνες. Οἱ κάτοικοί των, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, μιλοῦν τὴν ἴδια γλῶσσα, ὅπως δείχνουν οἱ πινακίδες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου καὶ συνεχίζουν παράλληλα τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἰδίου πολιτισμοῦ. Τὸ μινωικὸ στοιχεῖο διασταυρῶνεται μὲ τὸ μυκηναϊκόν. Κατὰ τὸ Μαρινάτο¹, ὁ ἡγεμόνας τῆς Κνωσοῦ τῆς Ὑστερομινωικῆς ἐποχῆς (ΥΜ 11, 1450-1400) ἦταν Ἀχαιὸς καὶ ἀπόγονός του ἦταν ὁ Ἰδομενέας, ποὺ ἐξεστράτευσεν μὲ τὰ 80 πλοῖα του, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς κατὰ τῆς Τροίας.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν κάθοδο τῶν Δωριέων ὁ Ἀλθαιμένης, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ Ἄργος, ὁδήγησε στὴν Κρήτη τὴν πρώτη δωρικὴ ἀποικία. Ἀπὸ τὴ Σπάρτη ὁ Ταλθύβιος ὁδήγησε ἄλλη ἀποικία στὴν Κρήτη ὡς καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι Πόλλις, Δελφὸς καὶ Κραταΐδας². Οἱ τελευταῖοι ἀποβιβάστηκαν στὴ Χερσόνησο καὶ ἀποίκισαν τὴ μεγάλη πόλη Λύκτο. Ἔτσι οἱ σχέσεις τῆς δωρικῆς Σπάρτης μὲ τὴ δωρικὴ Κρήτη γίνονται στενότερες καὶ ἡ περίφημη νομοθεσία τοῦ Λυκούργου εἶναι ἀπαύγασμα τῆς μελέτης τῆς σοφῆς νομοθεσίας τοῦ Μίνωα.

Ἀδελφοὶ νησιωτικοὶ χώροι εἶχαν τὴν ἴδια τύχη στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Καὶ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλο καταλάβαν οἱ Φράγκοι καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Τούρκοι. Μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1540 οἱ κάτοικοι τῆς Μονεμβασίας (Napoli di Malvasia) καὶ τοῦ Ναυπλίου (Napoli di Romania), ποὺ πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν Βενετῶν, ἀναγκάστηκαν νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς Βενετούς. Τοὺς «πιστότατους» αὐτοὺς συμμάχους τῆς ἡ Βενετικῆ κυβέρνησης ἐγκατέστησε στὴ Βενετία καὶ τοὺς

1. Σπ. Μαρινάτου-Μ. Χίρμερ, Κρήτη καὶ Μυκηναϊκὴ Ἑλλάς, Ἀθῆναι 1959, σ. 19.

2. Βλ. Πλουτάρχου, Ἠθικά, Γυναικῶν ἀρεταί, 8.

συντηροῦσε, με τὶς οἰκογένειες τῶν, ἀπὸ τὸ δημόσιο ταμεῖο. Γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ ἐξόδα τῆς συντηρήσεώς τῶν ἀποφάσισε νὰ τοὺς ἐγκαταστήσῃ κάπου, παραχωρώντας τοὺς ἀγροτικὸ κλῆρο, ὅποτε θὰ γινόνταν ἀποδοτικοὶ στὸ βενετικὸ Δημόσιο, ὅπως ἄλλωστε τὸ εἶχαν ὑποσχεθῇ.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἡ Βενετία εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ σιτηρὰ καὶ εἶχε ἀποφασίσει νὰ καλλιεργηθῇ ξανὰ τὸ ὀροπέδιο τοῦ Λασιθιοῦ, ὕστερα ἀπὸ διακόσια χρόνια ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς καὶ ἐρημώσεως¹. Ἐκεῖ ἀποφάσισε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀρκετοὺς, ἀλλὰ καὶ στὸν κάμπο τῆς Μεσαρᾶς καὶ στὸ χωριὸ τοῦ Ἀποκορώνου Ἀλίκαμο, ποὺ κι αὐτὸ εἶχε καταστραφῇ ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς καὶ εἶχε ἀπαγορευτῇ ἡ κατοίκησή του, ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γεωργ. Καντανολέου τὸ 1527².

Γιὰ τὴν ἀποκατάστασή τῶν οἱ Sapientes τοῦ Συμβουλίου τῶν XL τῆς Terraferma μετὰ τὴ σύμφωνη γνώμη τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Πέντε Εὐγενῶν, ποὺ εἶχαν ὀριστη γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν, πῆραν τὴν παρακάτω ἀπόφαση:
1543, 16 τοῦ Μάρτη.

Ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν XL καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πέντε Εὐγενῶν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν.

Δὲν ὑπάρχει κανένας ποὺ νὰ μὴ ξέρῃ καλὰ τὴν πίστη καὶ τὶς πολλὰς ὑπηρεσίες τῶν πιστότατῶν μας Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ποὺ ὑπόφεραν τὴ μακρόχρονη πολιορκία τῆς πόλεως ἐκείνης (τοῦ Ναυπλίου), ἐγκατέλειψαν τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν, γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴ ζωὴ τῶν, μετὰ πίστη καὶ ἀφοσίωση στὸ κράτος μας.

Ἄν καὶ τὸ Συμβούλιο τοῦτο καὶ τὸ Ἀνώτερο Συμβούλιο ἐφρόντισε νὰ τοὺς ἀποκαταστήσῃ μετὰ τὰ εὐεργετήματα καὶ τὰ ὀφίκια, ποὺ ἦταν κενὰ, στὴν πόλιν τούτῃ (τὴ Βενετία) καὶ γενικὰ στὸ κράτος μας, ὅμως, ἐπειδὴ τὰ κενὰ αὐτὰ ὀφίκια εἶναι λίγα καὶ ἡ συντήρησή τῶν ἀπὸ τὸ Δημόσιο μπορεῖ νὰ παραταθῇ καὶ θὰ ὑποφέρουν πολὺ μετὰ τὶς οἰκογένειές τῶν, πρὶν νὰ ἀποκτήσουν ἐκεῖνο ποὺ ἡ Αἰθουσία μας τοὺς ὑποσχέθηκε εὐχαρίστως, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τοὺς βοηθήσωμε μετὰ ἄλλο μέσο καὶ ὄχι μετὰ τὰ ὀφίκια, παρακάλεσαν νὰ τοὺς παραχωρηθοῦν, σύμφωνα μετὰ τὴν ὑπόσχεση ποὺ τοὺς ἔδωσε τὸ Συμβούλιο τοῦτο, μερικοὶ τόποι καὶ χωράφια, ποὺ βρίσκονται στὸ νησί τῆς Κρήτης. Ἐπειδὴ λοιπὸν ταιριάζει στὴν καλωσύνη καὶ στὴν ἀξιοπιστία τῆς Δημοκρατίας μας, τόσο γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴ σοβαρὴ καὶ συνεχῇ δαπάνη ποὺ ἔχει

1. Βλ. Στέργ. Γ. Σπανάκη, Συμβολὴ στὴν Ἱστορία τοῦ Λασιθίου κατὰ τὴ Βενετοκρατία, σ. 10 ἐξ.

2. Βλ. σχετικὰ Στέργ. Γ. Σπανάκη, Μνημεῖα Κρητικῆς Ἱστορίας, 136 τ. III, σ. 139. Idem, Συμβολὴ στὴν Ἱστορία τοῦ Λασιθιοῦ κατὰ τὴ Βενετοκρατία, 1957. Στεφ. Ξανθοῦδίδης, Ἡ Ἐνετοκρατία ἐν Κρήτῃ καὶ οἱ κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἀγῶνες τῶν Κρητῶν, Ἀθῆναι 1939, σ. 116.

ἀναλάβει, δίνοντας σ' αὐτοὺς βοηθήματα γιὰ νὰ ζήσουν καὶ πληρώνοντας τὰ ἐνοίκια τῶν σπιτιῶν ποὺ μένουν, ὅσο καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες των, ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθοῦν ἐν ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου τοῦτου στοὺς παραπάνω πιστότατους ὑπηκόους μας ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ τὴ Μονεμβασία οἱ παρακάτω τόποι καὶ χωράφια στὸ νησί τῆς Κρήτης, δηλαδή τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Λασιθιοῦ, ποὺ καλλιεργεῖται σήμερα. Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα χωράφια τοῦ τόπου ἐκείνου νὰ παραμείνουν στὴν Αὐθεντία μας.

Ἐπίσης ὁ τόπος τῆς Μεσαρᾶς, δηλαδή τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἐλεύθερο τώρα καὶ ἀνήκει στὴν Αὐθεντία μας.

Ἐπίσης ὁ τόπος Ἀλίκαμπος, ποὺ ἄλλοτε δημεύτηκε ἀπὸ τὸν προσφιλέστατό μας εὐγενῆ Ἰερώννυμο Κόρνερ, ποὺ ἦταν τότε¹ καπετάνιος τῆς Κρήτης. Καὶ ψηφίζομε νὰ δοθῇ ἐλευθερία στὸ Κολέγιό μας, μὲ τὴν παρουσία καὶ τῶν Πέντε Εὐγενῶν ἀντιπροσώπων τῶν πιστότατων ἐκείνων ὑπηκόων μας, νὰ μπορῇ μὲ ψήφους τῶν δύο τρίτων τοῦ Κολεγίου αὐτοῦ καὶ τῶν παραπάνω Πέντε Εὐγενῶν, νὰ γράψῃ στὴν κυβέρνησή μας στὴν Κρήτη, γιὰ τὴ διανομὴ τῶν χωραφιῶν αὐτῶν στοὺς παραπάνω πιστότατούς μας, μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς τρόπους καὶ τὶς ὑποχρεώσεις, ποὺ θὰ ἐγκρίνῃ τὸ Κολέγιο, τόσο γιὰ τὴν παράδοση τῶν σιτηρῶν τοῦ Λασιθιοῦ στὸ Ταμεῖο τοῦ Χάντακα ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὅσο καὶ γιὰ τὴ συγκέντρωση τῆς ποσότητος ἐκείνης τοῦ σταριοῦ, ποὺ συγκεντρώνονταν καὶ μέχρι σήμερα, γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τῶν γαλερῶν, ποὺ γίνεται συνήθως στὸ νησί μας ἐκεῖνο. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ παραδίδουν, σύμφωνα μὲ τοὺς ἴδιους κανόνες καὶ τοὺς περιορισμούς, ποὺ τὸ παραδίδουν οἱ σημερινοὶ ἐνοικιαστές.

Τὸ ἴδιο θὰ γίνεταί καὶ γιὰ τὴν τακτοποίηση τῶν προσόδων, ἐκείνων ποὺ θὰ πάρουν τὸν Ἀλίκαμπο, ποὺ, σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες πληροφορίες, εἶναι ἀσήμαντες, ὅπως καὶ γιὰ κάθε ἄλλη ὑπόθεση, σχετικὴ μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς παραχωρήσεως τῶν χωραφιῶν στοὺς παραπάνω πιστότατούς μας ὑπηκόους. Κάθε τι ποὺ θὰ ἀποφασιστῇ μὲ τὰ δύο τρίτα τῶν ψήφων τοῦ Κολεγίου αὐτοῦ, μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὴν ψηφοφορίαν ποὺ ἀναφέρεται παραπάνω, θὰ εἶναι στέρεο καὶ ἰσχυρό, σὰν νὰ ἀποφάσιζε τὸ ἴδιο τοῦτο τὸ Συμβούλιο. Τὸ Κολέγιο καὶ οἱ παραπάνω Πέντε Εὐγενεῖς μποροῦν νὰ γράψουν, μὲ τὴν ἐξουσιοδότηση τοῦ Συμβουλίου τοῦτου, στὴν κυβέρνησιν τῆς Κρήτης, γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσας διαταγῆς.

Τὰ χωράφια ποὺ θὰ παραχωρηθοῦν θὰ εἶναι καὶ θὰ θεωροῦνται σὰν ἐπιβράβευση τῶν ὑπηρεσιῶν των καὶ σὰν ὁλοκληρωτικὴ ἀποζημίωσή των, γιὰ τὶς περιουσίες ποὺ ἐγκατέλειψαν. Δηλώνεται, ὅτι τὰ χωράφια αὐτὰ θὰ εἶναι δικά των καὶ τῶν κληρονόμων των, ποὺ θὰ γεννηθοῦν ἀπὸ νόμιμο γάμο. Ἄν λείψουν οἱ κατιόντες κληρονόμοι θὰ ἐπιστρέφονται στὴν Αὐθεντία μας, χωρι-

1. Βλ. Στεργ. Γ. Σπανάκη, Μνημεῖα Κρητ. Ἱστορίας, τ. III, σσ. 136 ἐξ.

στὰ κάθε οἰκογένειας. Τὰ χωράφια αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ τὰ πουλήσουν οὔτε νὰ τὰ ἀπαλλοτριώσουν. Μποροῦν νὰ τὰ καρπώνωνται καὶ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύωνται, ἀπαλλαγμένοι καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἀγγραβία καὶ φόρο δεκάτης. Ἄμα γίνουν κάτοχοι τῶν χωραφῶν αὐτῶν πρέπει νὰ πάψη ἀμέσως ἡ χορὴγήση βοηθημάτων γιὰ τὴ συντήρησή των καὶ ἡ πληρωμὴ τῶν ἐνοικίων των, ὅπως εἶναι σωστό¹.

Ψῆφοι: Σύμφωνα 146. Δεκτὸ μὲ πλειοψηφία $\frac{3}{4}$ ἐπὶ 150.

Οἱ Πέντε Εὐγενεῖς τῆς Ἐπιτροπῆς, γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν «ἄξιων εὐγνωμοσύνης πιστοτάτων ὑπηκόων», ἐγκατέστησαν στὸ ὁροπέδιο τοῦ Λασιθιοῦ τοὺς Ναυπλιῶτες καὶ Μονεμβασιῶτες καὶ παραχώρησαν σ' αὐτοὺς, ὀνομαστικά σὺν καθένα, ὀρισμένη ἔκταση καλλιεργημένης γῆς². Ἡ πράξη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὸ Κολέγιο μὲ τὴν παρακάτω ἀπόφαση, ποὺ ἔχει ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν παραθέτω σὲ μετάφραση, φυσικά:

1545, 22 Αὐγούστου.

Τὸ Κολέγιο, παρευρισκομένων καὶ τῶν κυρίων Πέντε Εὐγενῶν ποὺ ὁρίστηκαν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν, σύμφωνα μὲ τὰ ψηφίσματα τῆς Σύγκλητος τῆς 16 τοῦ Μάρτη 1543:

Ἐπειδὴ ἔχει ἀποφασιστῇ ἀπὸ τὴ Σύγκλητό μας στὶς 16 τοῦ Μάρτη 1543, νὰ παραχωρηθοῦν στοὺς πιστότατούς μας ἀπὸ τὸ Ναύπλιο τῆς Ρωμανίας καὶ τὴ Μονεμβασία, γιὰ ἐπιβράβευση τῶν ὑπηρεσιῶν των καὶ σὰν ἀποζημίωση γιὰ τὶς περιουσίες ποὺ ἐγκαταλείψαν στὶς πόλεις ἐκεῖνες, μερικὰ χωράφια στὸ Λασιθί, στὸ νησὶ τῆς Κρήτης, ἐκεῖνα δηλαδὴ ποὺ εἶναι καλλιεργημένα, σὲ ἐκτέλεση τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης οἱ Πέντε Εὐγενεῖς μας, ἀρμόδιοι γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν πιστοτάτων ἐκείνων, παραχώρησαν μερικὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω χωράφια σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες καὶ ἄξιες εὐγνωμοσύνης οἰκογένειες, τῶν παραπάνω πιστοτάτων μας. Ἡ παραχώρηση ἐκείνη πρέπει νὰ ἐγκριθῇ ἀπὸ τὸ Κολέγιο τοῦτο, σύμφωνα μὲ τὴν παραπάνω ἀπόφαση:

Ἀποφασίζεται νὰ γίνῃ ἔγγραφο στὴν κυβέρνησή μας στὴν Κρήτη καὶ νὰ διαταχθῇ νὰ παραχωρήσῃ στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς πιστότατους καὶ ἄξιους εὐγνωμοσύνης, τοὺς καταγομένους ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ τὴ Μονεμβασία, ποὺ ἀναφέρονται παρακάτω, τόσα χωράφια καλλιεργημένα στὸν παραπάνω τόπο, τὸ Λασιθί, ὅσα, σύμφωνα μὲ τὴν ἐκτίμησή καὶ τὴ συζήτηση ποὺ ἔγινε τελευ-

1. Const. Sathas, Documents inédits relatifs + l'histoire de la Grèce au Moyen Age, Paris 1888, tom. VIII, p. 376. (Biblioteca di San Marco di Venezia, Senato Mar, XXVII, f. 6).

2. Ὅπως ἀναφέρω παραπάνω τὸ Λασιθί ἦταν 200 χρόνια ἐρημωμένο καὶ ἀκαλλιεργητό. Τὰ τελευταῖα χρόνια (1453 καὶ ἐξῆς) εἶχαν ξεχερσωθῇ καὶ καλλιεργηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστῆς (ὅλος ὁ κάμπος τοῦ Λασιθιοῦ ἦταν ἰδιοκτησία τοῦ βενετικοῦ κράτους) οἱ ἐκτάσεις ἐκεῖνες, ποὺ δὲν τὶς σκέπαζε ἡ συνηθισμένη πλημμύρα τοῦ κάμπου.

ταῖα ἀπὸ τὴν κυβέρνησις ἐκείνη τῆς Κρήτης μὲ τὴν ἀναφορὰ τῆς τῆς 17 τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ περασμένου χρόνου, θὰ μποροῦν νὰ ἀποδίδουν εἰσόδημα κάθε χρόνο τὰ μουζούρια σιτάρι¹ πὺν ἀναγράφονται παρακάτω. Στὴν ἀναφορὰ ἐκείνη ἀναφέρεται ὅτι τὰ χωράφια τοῦ τόπου ἐκείνου πὺν καλλιεργοῦνται ἀποδίδουν σήμερα εἰσόδημα 5000 μουζούρια σιτάρι περίπου. Ξανανοικιάζοντάς τα θὰ δώσουν 7000 μουζούρια περίπου.

Μὲ βάση τὴν ἐκτίμησις αὐτὴ τῶν 7000 μουζουριῶν ἔγινε ἡ παρακάτω ἐκχώρησις ὅλων τῶν τόπων, τῶν χωριῶν ἢ μετοχιῶν, ὅπου σήμερα στεγάζονται ἐκεῖνοι πὺν καλλιεργοῦν σήμερα τὰ χωράφια αὐτά, τὰ ὅποια ἀνήκουν στὴν Αἰθιοπία μας. Γιὰ τὴν παραχώρησις αὐτὴ, πὺν γίνεται, ἐννοεῖται, μὲ τὰ δικαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τῆς, εἶναι σύμφωνα καὶ οἱ πιστότατοι (ὑπὸ-κοι). Ἀντίγραφο τῶν παραπάνω νὰ σταλῇ στὴν Κυβέρνησις τῆς Κρήτης.

Στὸν κ. Τζόρτζη Ντὲ Τζόγια (Zoia), ἐγγενὴ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, καὶ νόμιμο φεουδάρχῃ, νὰ δοθοῦν τόσα χωράφια, ὥστε νὰ τοῦ ἀποδίδουν τὸ χρόνο 900 μουζούρια σιτάρι².

Ψῆφοι: Σύμφωνα 21. Ἀρνητικοὶ 2. Ἀβέβαιοι 2.

Στὸν κ. Φραγκίσκο Ντὲ Λοντά, ἐγγενὴ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, πὺν ἦταν οἰκονομικὸς σύνδικος καὶ ἀνακριτὴς τοῦ δημοσίου ταμείου τῆς πόλεως ἐκείνης μὲ μισθὸ 80 δονκάτα τὸ χρόνο, νὰ δοθοῦν χωράφια, πὺν νὰ ἀποδίδουν τὸ χρόνο 600 μουζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: Σύμφωνα 20. Ἀρνητικοὶ 3. Ἀβέβαιοι 2.

1. Τὸ μουζούρι ἦταν μέτρο σιτηρῶν τὴν περίοδο τῆς Βενετοκρατίας καὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ εἶχε ἀντικαταστήσει τὸ βυζαντινὸ μὲτρον. Κυλινδρικό δοχεῖο χάλκινο, διαφορετικῆς χωρητικότητος στὴν Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Κρήτη. Στὴν Ἀνατολικὴ Κρήτη ἦταν χωριστικότητος 16 ὀκάδων. Ὑποδιαίρουνταν στὸ 1/2, μισὸ μουζούρι ἢ πινάκι 8 ὀκάδες, καὶ στὸ 1/4, τὸ πρατικό, 4 ὀκάδες. Τὸ ἴδιο μέτρο χρησιμοποιεῖται ἀκόμη καὶ σήμερα σὰν μέτρο ἐπιφανείας καλλιεργήσιμης γῆς. Χωράφι ἑνὸς μουζουρίου ἀντιστοιχεῖ περίπου σὲ 1000 τ. μ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ πυκνότης τῆς σπορᾶς ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀποδοτικὴν ἱκανότητα τῆς γῆς, ἡ ἔκτασις τοῦ ἀγροῦ ἑνὸς μουζουρίου δὲν εἶναι πάντα ἡ ἴδια σὲ τετραγωνικά μέτρα. Στεργ. Γ. Σπανάκης, Ἡ διαθήκη τοῦ Ἀντρέα Κορνάρου, Κρητικὰ Χρονικά, τόμ. Θ', σσ. 459-659. Τοῦ ἰδίου, Μνημεῖα Κρητικῆς Ἱστορίας, τόμ. III, σ. 59. Στεφ. Ξανθοῦ διδῆ, Κρητικὰ Συμβόλαια, Χριστιανικὴ Κρήτη, τόμ. Α', σ. 340. Ἀγαθαγγέλου Ξηροῦ χάκη, Βενετοκρατούμενη Ἀνατολή, Κρήτη καὶ Ἑπτάνησος, σ. 121.

2. Σήμερα δὲν ὑπάρχει στὴν Κρήτη τὸ ἐπώνυμο. Ἀλλὰ, ὅπως πληροφορήθηκα, ἡ σημερινὴ οἰκογένεια Λαγκωνάκης, ἀπὸ τὸ χωριὸ Πλάτη Λασιθίου, λεγότανε παλαιότερα Ζόγια. Σὲ τουρκικὸ ἐγγράφο τοῦ 1761 τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Ἡρακλείου, τόμ. 38, σ. 238, πὺν καθορίζει τὰ ὅρια τῶν μουκαταγασίδων τῆς ἐπαρχίας Λασιθίου, ἀναφέρονται καὶ τὰ ὀνόματα: Νικολάκης καὶ Ἀντωνάκης Ντιζόγια, κάτοικοι Λασιθίου, ὡς μάρτυρες ἐμπειρογνώμονες. Βλ. Στεργ. Γ. Σπανάκης, Συμβολὴ στὴν ἱστορία τοῦ Λασιθίου κατὰ τὴ Βενετοκρατίαν, Ἡράκλειο 1957, σ. 142. Στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova σώζονται τὰ οἰκόσημα ὀρισμένων μελῶν τῆς οἰκογενείας Zoia.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χωράφια αὐτὰ παραχωρήθηκε σ' αὐτὸν ἀπὸ τοὺς παραπάνω Πέντε Εὐγενεῖς καὶ ἡ καγκελαρία τοῦ Καπετάνιου τοῦ Χάντακα ἰσόβια, καὶ στὰ παιδιά του Νικολὸ καὶ Ἀντρέα. Ἡ ἐπικύρωση τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς πρέπει νὰ γίνη ἔπειτα ἀπὸ τὴ Γερουσία, σύμφωνα μὲ τὰ καθιερωμένα τῆς ὑπηρεσίας των.

Στὸν κ. Ἀντώνιο Ἀλιμπράντο, πολίτη εὐγενῆ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ ἄλλοτε ταμία τῶν στρατιωτικῶν πληρωμῶν στὴν πόλη ἐκείνη, νὰ δοθοῦν χωράφια, πὺν νὰ ἀποδίδουν 550 μονζούρια σιτάρι.

Κοντὰ σ' αὐτὸ νὰ γίνη ἔγγραφο καὶ νὰ δοθῇ ἐντολὴ ἀπὸ τὴ Γερουσία στὴν κυβέρνησις τῆς Κρήτης, γιὰ νὰ φροντίσῃ νὰ τοῦ δοθῇ τόσο οἰκόπεδο στὸν τόπο ἐκεῖνο, ὅσο εἶναι ἀρκετὸ καὶ κατάλληλο, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κτίσῃ ἕνα γραφεῖο, νὰ ἐπαγγέλλεται τὸ συμβολαιογράφο.

Ψῆφοι: Σύμφωναι 18.

Οἱ Εὐγενεῖς γιὰ τὴν ἀποκατάστασις τῶν Ναυπλιωτῶν ἐγκρίνουν τὴν παραχώρησις τῶν παραπάνω χωραφίων γιὰ 550 μονζούρια καὶ τοῦ οἰκοπέδου, μὲ τὴν προσθήκην, ὅτι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σὲ βάρος τοῦ δικαιώματος, πὺν παραχωρήθηκε ἀπὸ τὴ Γερουσία καὶ τὸ Μεγάλον Συμβούλιον στὸ γιό του Μάρκο Ἀλιμπράντο, νὰ καταλάβῃ τὸ λειτούργημα τοῦ οἰκονομικοῦ συνδίκου, πὺν εἶχε ὁ πατέρας του στὸ Ναύπλιο, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του (τοῦ πατέρα του).

Ψῆφοι: Σύμφωναι 5. Ἀρνητικοὶ 0. Ἀβέβαιοι 1.

Στὸν κ. Χριστόφορο Κατέλο¹, εὐγενῆ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο νὰ δοθοῦν τόσα χωράφια, ὥστε νὰ ἀποδίδουν 450 μονζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: Σύμφωναι 23. Ἀρνητικοὶ 0. Ἀβέβαιοι 1.

Στὸν κ. Τζουάν Κατέλο, εὐγενῆ ὅπως ὁ παραπάνω, καὶ φευδάρχη, γιὰ τὸν ἴδιον, γιὰ τὴ μητέρα του καὶ τὰ ἀδελφία του, παιδιά τοῦ μακαρίτου πατέρα του, γιὰ ἀποζημίωσις ἐπίσης τῆς πατρικῆς περιουσίας, πὺν ἦταν ἐλεύθερη, νὰ δοθοῦν χωράφια πὺν νὰ ἀποδίδουν 600 μονζούρια σιτάρι, μὲ τὴ διευκρίνησις ὅτι, ἐὰν κατὰ τύχην ὁ παραπάνω κ. Τζουάνε δὲν θὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴ μητέρα του καὶ τὰ ἀδελφία του, νὰ μοιρασθοῦν τὰ χωράφια σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Πέντε Εὐγενῶν, ὅπως κρίνει καλύτερα, γιὰ τὸ καλὸ καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης μερίδας.

Ψῆφοι: Σύμφωναι 23. Ἀρνητικοὶ 0. Ἀβέβαιοι 1.

1. Ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ Τζερμιάδω Λασιθίου σώζεται τοπωνύμιον Στου Κατέλο, μὲ ἀμπέλια καὶ καρποφόρα δένδρα καὶ ἀνατολικά τῆς μονῆς Κρουσταλλένιας Στου Κατέλο τίς στέρνες, ἢ Κατελιανές στέρνες, πὺν χρησίμευαν γιὰ τὴν ὕδρευσις τοῦ τόπου. Οἰκογενειακὸ ἐπώνυμον Κατέλος δὲν ὑπάρχει σήμερον στὴν Κρήτη, ἀπὸ ὅ,τι ξέρω. Κατελάκης ἀναφέρεται τὸ 1713 μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας, πιθανότατα ἀπὸ τὴν ἴδια οἰκογένειαν. Βλ. Κων. Μέρτζιου, Ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν ἐν Σούδα Κρητῶν τὸ 1713, Κρητικὰ Χρονικά, τ. Γ', σ. 21.

Στόν κ. Σοφίανὸ Δαιμονογιάννη¹ εὐγενῇ ἀπὸ τῆ Μονεμβα-
σία, χωράφια, πὺν νὰ τοῦ ἀποδίδουν εἰσόδημα 400 μονζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: Σύμφωνοι 23. Ἀρνητικοὶ 0. Ἀβέβαιοι 1.

Καὶ στόν Κανάκη, τὸ νόθο γιό του, νὰ δοθῇ μιὰ θέση συνοδοῦ ἵπ-
που, στὸ λόχο τοῦ γενναίου Τραχανιώτη Δαιμονογιάννη, ἡ πρώτη πὺν θὰ κε-
νωθῇ, ἀφοῦ θὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ ἄλλες ὑποσχέσεις, πὺν δόθηκαν ὡς τώρα. Ἡ
παραχώρηση αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπικυρωθῇ, σύμφωνα μὲ τὰ καθιερωμένα σὲ πα-
ρόμοιες περιπτώσεις. Στόν κ. Θεόδωρο Δαιμονογιάννη² γιὸ
τοῦ προηγούμενου κ. Σοφιανοῦ, χειραφετημένο ἀπὸ τὸν πατέρα του, χωρά-
φια πὺν νὰ τοῦ δίδουν εἰσόδημα 400 μονζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: Σύμφωνα 22. Ἀρνητικοὶ 2. Ἀβέβαιοι 0.

Καὶ στὸ γιό του Σοφιανὸ³ νὰ δοθῇ μιὰ θέση συνοδοῦ ἵππου, στὸ λόχο

1. Ἡ οἰκογένεια Εὐδαιμονογιάννη, πὺν ἀναφέρεται στὰ βενετσιάνικα ἐγγρα-
φα καὶ Δαιμονογιάννη (γράφεται De Monoiannis), καταγόταν ἀπὸ τὸ Βυζάντιο.
Ἦταν βυζαντινὴ οἰκογένεια καὶ εἶχε ἓνα κλάδο στὴν Κρήτη καὶ ἄλλο στὴν Πελοπόν-
νησο (Μονεμβασία). Ἐδῶσε πολλοὺς ἄνδρες στὴν ὑπηρεσία τῆς Βενετίας. Ἐνας Σοφια-
νὸς Δαιμονογιάννης ἀναφέρεται ὡς ἄρχοντας στὸ δεσποτάτο τοῦ Μοριά, στὴν ἐποχὴ
τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ', τοῦ Παλαιολόγου, τὸ 15 αἰώνα. Τὸ βαπτιστικὸ Σοφίανὸς
ἦταν συνηθέστατο στὴν οἰκογένεια καὶ ἀποτελέσει καὶ οἰκογενειακὸ ἐπώνυμο. Ἐνας
ἄλλος Σοφιανὸς Δαιμονογιάννης ἀναφέρεται ὡς διοικητὴς 6 λόχων Ἀλβανῶν ἱππέων
τὸ 1591. Στεργ. Γ. Σπανάκη, Μνημεῖα Κρητ. Ἱστορίας, τόμ. III, σ. 48). Ἄλλος
Σοφιανὸς Δαιμονογιάννης, ὑπολοχαγός, (luogotenente), ἀντικατάστησε τὸ Μανόλη Σπη-
λιώτη στὴ διοίκηση λόχου ἱππέων (Strathioti) τὸ 1553. (Βλ. Con. Sathas, Docu-
ments inédits etc., o.c. tom. IX, p. 49). Πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ ἴδιος πὺν ἀναφέρεται ἐδῶ,
γιατὶ συμπίπτει χρονικά. Στὸ Λασιθί ἀναφέρονται ἐγκαταστημένοι οἱ: Σοφιανός, Ἀσά-
νης, Θεόδωρος, Μανόλης καὶ ὁ Τραχανιώτης. Σήμερα δὲν ὑπάρχει τὸ ἐπώνυμο στὸ
Λασιθί. Ἴσως εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια οἰκογένεια καὶ οἱ Δαιμονάκιδες, χαϊνίδες στίς
ἀρχές τοῦ 19 αἰώνα, στὰ Κρητικὰ βουνά, πὺν ἀναφέρει ὁ Ψιλάκης στὴν Ἱστορία τῆς
Κρήτης 1556. Τὸ βαπτιστικὸ Σοφιανὸς ἀπαντᾷται σὰν οἰκογενειακὸ ἐπώνυμο στὸ Χρο-
νικὸ τοῦ Μορέως καὶ ἀλλαχοῦ.

Τρεῖς ἄρχοντες ἀπὸ ἐκείνους ἐπῆραν τὰ κλειδιά
τοῦ κάστρου τῆς Μονεμβασιᾶς, τοῦ προγκίπος τὰ ἤφεραν
ὁ ἓνας ἦταν Μωμωνᾶς, ὁ ἄλλος Δαιμονογιάννης,
ὁ τρίτος ἦταν Σοφιανός, οὕτως τὸν ὀνομάζαν.
Αὐτὲς ἦταν οἱ τρεῖς γενεές κι οἱ εὐγενικότεροί τους
ὅπου ἦσαν στὴν Μονοβασίαν κι εἶναι ἀκόμη ἐκεῖσε

Βλ. Χρονικὸν τοῦ Μορέως, ἐκδόση Δημητράκου 1940, στίχ. 2944-2949.

2. Ὁ Ἀσάνης, ὁ Θεόδωρος, ὁ Μανόλης καὶ ὁ Τραχανιώτης ἦταν γιοὶ τοῦ Σοφια-
νοῦ. Con. Sathas, Documents inédits ect. o.c. tom. VIII, σ. 326.

3. Εἶναι ἐγγονὸς τοῦ παραπάνω Σοφιανοῦ καὶ πιθανώτατα εἶναι ὁ ἴδιος, πὺν ἔστει-
λε ἡ Βενετία στὴν Κρήτη τὸ 1591 μὲ 6 λόχους Ἀλβανοὺς ἱππεῖς. Στεργ. Γ. Σπανά-
κη, Μνημεῖα Κρητικῆς Ἱστορίας, τ. III, σ. 48. Γιὸς τούτου τοῦ Σοφιανοῦ ἦταν πιθα-
νώτατα ὁ Κρητικὸς Θεόδωρος Εὐδαιμονογιάννης, σπουδαστὴς στὸ Πα-
νεπιστήμιο τῆς Padova τὸ 1579. Ἀνάμεσα στὰ 201 οἰκόσημα Κρητικῶν σπουδαστῶν,

τοῦ παραπάνω Τραχανιώτη Δαιμονογιάννη, θείου του, ἡ πρώτη ποὺ θὰ κενωθῇ, ἀφοῦ ἐκπληρωθοῦν οἱ ἄλλες ὑποσχέσεις, ποὺ δόθηκαν ὡς τώρα, μὲ τὸν ὅρο, ὅτι πρέπει νὰ δίδονται σ' αὐτόν, ἐκτός ἀπὸ τὸν τακτικὸ μισθό του, δυὸ δονάκια αὐξηση σὲ κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ μισθοὺς ποὺ καταβάλλονται τὸ χρόνο, ὅταν θὰ ὑπηρετῇ σὰν ἱππέας, καί, ὥσπου νὰ μπῇ στὸ λόχο, πρέπει νὰ παίρνῃ αὐτὴ τὴν αὐξηση τῶν δυὸ δονακίων σὲ κάθε μισθό, γιὰ νὰ συντηρηταί. Ἡ παραχώρηση αὐτὴ πρέπει νὰ ἐγκριθῇ καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ ἀπὸ τὴ Σύγκλητό μας.

Ἐπίσης στὸν Πέτρο Κόντε, πολίτη ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, φεουδάρχη, νὰ δοθοῦν τόσα χωράφια ποὺ νὰ τοῦ δίδουν εἰσόδημα 300 μουζούρια σιτάρι.

Ψῆφοι: Σύμφωνοι 19. Ἀρνητικοὶ 5. Ἀβέβαιοι 0.

Ὅλες οἱ παραπάνω ἐκχωρήσεις, οἱ ἐπιχορηγήσεις καὶ οἱ δωρεές εἶναι καὶ θεωροῦνται σὰν ἀμοιβὴ τῶν ὑπηρεσιῶν των καὶ ὁλοκληρωτικὴ ἀποζημίωση, γιὰ τὶς περιοσίεις ποὺ ἐγκαταλείψαν στὴν πόλιν ἐκεῖνη, ὅπως ἔχει κανονιστῇ μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς 16 τοῦ Μάρτη 1543 καὶ τῆς 18 τρέχοντος Ἀυγούστου, ποὺ πῆρε ἡ Σύγκλητός μας. Γιὰ τὴν τήρησή των ὡς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα νὰ γίνῃ ἀναφορὰ τόσο ὡς πρὸς τὴν παράδοση στὸ Ταμεῖο τοῦ Χάντακα τῆς μισῆς ποσότητος τῶν μουζουριῶν σιταριοῦ, ποὺ τοὺς παραχωρήθηκε σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν πληρωμὴ ἀπὸ τὸ εἰρημένο Ταμεῖο τοῦ Χάντακα τῆς ποσότητος ποὺ θὰ παραδώσουν. Στὸ ὄνομα τοῦ Συμβουλίου τούτου ἀνατίθεται στὴν κυβέρνησις τοῦ Χάντακα νὰ προσέξῃ κατὰ τὴ διανομὴ τῶν παραπάνω χωραφιῶν, τῶν χωριῶν ἢ μετοχιῶν, ποὺ θὰ γίνῃ στοὺς πιστότατους τοῦτους, ὥστε νὰ τηρηθῇ ἰσότης, καὶ ἡ διανομὴ νὰ γίνῃ μὲ τρόπο ὥστε κάθε μερίδα νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατό ἐνιαία, γιὰ νὰ μείνουν ἐκείνοι ἱκανοποιημένοι καὶ εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν εὐεργεσία καὶ τὴν παραχώρηση ποὺ ἔγινε σ' αὐτούς.

Ψῆφοι: Σύμφωνοι 23. Ἀρνητικοὶ 1. Ἀβέβαιοι 0¹.

Ἐκτός ἀπὸ τοὺς παραπάνω Ναυπλιῶτες καὶ Μονεμβασιῶτες παραχώρησαν, μὲ ἀπόφαση τοῦ ἴδιου Κολεγίου καὶ τῆς ἴδιας Ἐπιτροπῆς τῶν Πέντε Εὐγενῶν, τῆς 20 Φεβρουαρίου 1545, χωράφια στὸ Λασίθι καὶ στὴν ἡγουμένισσα τῆς Santa Maria della Grotta (Παναγία Σπηλιώτισσα) σεβασμία Peladia (Πελαγία;), κόρη τοῦ ποτὲ Φραγκίσκου Ντανασῆ² χήρα τοῦ ποτὲ

ποὺ βρίσκονται στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova, εἶναι καὶ τὸ οἰκόσημο τοῦ Κρητικοῦ Θεόδωρου Εὐδαιμογιάννη τοῦ 1579, μὲ τὸ βυζαντινὸ δικέφαλο ἀετὸ (Teodoro Eudemogianni cretense, 1579). Gius. Gerola, Gli Stemmi cretesi dell' Università di Padova, o.c. p. 254.

1. Senatus Mar, XXVIII, fo 123, 124 καὶ Const. Sathas, Documents inédits etc. o.c. t. VIII, pp. 412-414.

2. Ἡ μεγάλη οἰκογένεια Ντανασῆ (Da Nassin, ἀναφέρεται στὰ ἐγγραφα) καταγόταν ἀπὸ τὸ Ναύπλιο. Καὶ εἶναι τὸ μόνο ἐπώνυμο ποὺ σώζεται σήμερα στὸ χωριὸ Τζερμιά-

Δ α μ ι α ν ο ὺ Κ α λ α β ρ ό.

Ἐπίσης στὴ σεβασμία Θεοκλήτη, κόρη τοῦ ποτὲ Φραγκίσκου, ἡγουμένησσα τῆς μονῆς Ἁγία Μαρίνας τοῦ Πύργου τῶν Ἑλλήνων (Santa Marina del Castel di Greci) καὶ στὶς μοναχὲς αὐτὲς παραχωρήθηκαν στὸ Λασιθί χωράφια, ποὺ ἔδιδαν εἰσόδημα 300 μουζούρια σιτάρι, 150 στὴν καθεμιά, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ κτίσουν δυὸ μοναστήρια στὸ Λασιθί, τῆς Παναγίας καὶ τῆς Ἁγ. Μαρίνας, μέσα σὲ δυὸ χρόνια. Ἄν δὲν τὰ κτίσουν μέσα στὴν προθεσμία αὐτὴ θὰ ἦταν ἄκυρη ἡ παραχώρηση τῶν ἀγρῶν.

Ἡ ἱδρυση τῶν μοναστηριῶν ἔγινε, ἀφοῦ, ὕστερα ἀπὸ 40 χρόνια, τὸ 1583, τὶς ἀναφέρει ὀνομαστικὰ στοὺς ὀφειλέτες σίτου στὸ Δημόσιο¹. Δὲν εἶναι ὅμως γνωστὸ ποῦ ἔγιναν, γιὰ τὸ δὲν σώζονται τὰ ἐρεῖπιά των, ἀπὸ ὅ,τι ξέρω.

Παραθέτω τὸ ἐκχωρητήριον ἔγγραφο στὸ πρωτότυπο:

1545, 20 Februarii.

In Collegio, intervenientibus D(omi)nīs Quinque nobilibus...virtute decreti Senatus die 16 Martii 1543.

Che per autorità di questo Collegio...siano concessi... Al monasterio di S (ant) a Maria della Grotta, abbadessa la reverenda Paladia fiola del qu(odam) Domino Francesco Da Nassin et relitta del qu. Domino Damian Calauro, et al monasterio della S a n t a M a r i n a del Castel di Greci, abbadessa la reverenda Teocleti fiola del ditto qu. Domino Francesco, terreni ut supra mesure 300 di frumento, da esser divise fra li ditti dui monasrerii si come parerà alli Cinque nobeli nostri sopra Napoletani et Malvasioti essendo però obligate le ditte abbadesse di levar dui monasterii al honor della preditta S(ant)a Maria, et S(ant)a Marina in termine de anni dui, et non li levando in ditto termine la concession sia nulla. (Senato Mar, XXVIII, fo 133. Const. Sathas, Documents inédits etc., o. e. tom. VIII, pp. 415-416).

Μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Κολεγίου τῆς 4 τοῦ Νοέμβρη 1545 παραχωρήθηκαν χωράφια στὸ Λασιθί:

Στὸ Θεοδόσιο Ντὰ Λοντά, πολίτη ἐγγενῆ ἀπὸ τὸ Ναύπλιο νὰ δοθοῦν χωράφια ποὺ νὰ ἀποδίδουν 400 μουζούρια σιτάρι.

Στὸ Μιχάλη Ντανασῆ νὰ δοθοῦν χωράφια ὥστε νὰ ἀποδίδουν 250 μουζούρια σιτάρι.

δω Λασιθίου. Ἀναφέρονται ὁ Νικολὸ Ντανασῆς, ἡ Νοβελέτα, ὁ Μιχαήλ, ὁ Τζουάνε. Στεργ. Γ. Σπανάκη, Συμβολὴ στὴν Ἱστορία τοῦ Λασιθίου, κ.λ.π. ο.ε. passim.

1. Pietro Castrolilaca, Libro de Information delle cosse publiche del Regno de Candia et isole de Cerigo, Zante, Zaffalonia et Corfù fatto con ogni diligentia, per me Pietro Castrolilaca ecc. (Biblioteca di San Marco di Venezia, Mss. Italiani, cl. 6, No 156/6005, Karta 59).

Στόν *Ἰάκωβο Σπιέρα* νά δοθοῦν τόσα χωράφια πού νά ἀποδίδουν 250 μουζούρια σιτάρι¹.

Με τήν ἀπόφαση τοῦ Κολεγίου τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1547 παραχωρήθηκαν στό Λασίθι:

Στόν *Ἰωάννη Λευκάρο* ἀπό τὸ *Ναύπλιο* χωράφια, πού ἀποδίδαν 150 μουζούρια σιτάρι. Τοῦ δόθηκε ἐπίσης ἰσόβια τὸ ὄφικιο τοῦ εἰσπρακτοῦρα στό Λασίθι. Δηλαδή νά συγκεντρώνη στίς δημόσιες ἀποθήκες τὸ ἕνα τρίτο τῆς παραγωγῆς τοῦ σίτου πού ἔπαιρνε τὸ Δημόσιο ἀπὸ τοὺς καλλιεργητές².

Ὅλοι οἱ παραπάνω, ἢ οἱ κληρονόμοι των, ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Καστροφύλακα³ τὸ 1583, ὡς ὀφειλέτες διαφόρων ποσῶν σίτου στό βενετικὸ Δημόσιο.

Ἐκτοτε δὲν ἔχομε σχετικὲς πληροφορίες. Ὅπως ἀναφέρω καὶ προηγουμένως, μόνο τὸ ἐπώνυμο Ντανασῆς ἐπιζῇ σήμερα στό Τζερμιάδω Λασιθίου. Ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα ἀναφέρονται μερικὰ ὡς τοπωνύμια στὰ κτήματα πού παραχωρήθηκαν στίς οἰκογένειες ἐκεῖνες. Ἀπὸ αὐτὸ δὲν συνάγεται ὅτι ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Λασίθι. Πιστεύω πὼς οἱ ἀπόγονοι τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν ἐξακολουθοῦν νά κατοικοῦν στόν τόπο τῶν προγόνων των μὲ ἄλλα ἐπώνυμα σήμερα, πού τὰ ἀπόκτησαν ἀπὸ παρωνύμια. Γιατὶ ὑπάρχει ἀκόμη καὶ σήμερα ἡ συνήθεια στὴν Κρήτη καὶ εἰδικὰ στό Λασίθι, νά ἔχη κάθε κάτοικος καὶ τὸ «παρατσούκλι» του (παρωνύμιο), πού πολλὲς φορὲς τὸ τελευταῖο εἶναι ἐπικρατέστερο καὶ στό τέλος μένει καὶ ἀποβάλλεται τὸ ἀρχικὸ ἐπώνυμο.

Καὶ ἡ συνήθεια αὐτὴ τῶν παρωνυμίων ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Καστροφύλακα (1583). Πολλὰ ὀνόματα τῶν ἐντοπίων ἐνοικιαστῶν τοῦ κάμπου τοῦ Λασιθιοῦ ἀναφέρονται μὲ τὸ κύριο ἐπώνυμο καὶ τὸ παρωνύμιο. Ἀναφέρω μερικὰ γιὰ δεῖγμα: Κωνστ. Σκλάβος Ρουκουνᾶτος - Κωνστ. Μενεγῆς Τζερμιᾶς - Κώστας Κρασώτης Τσουγκρῆς - Κωνστ. Σανουῶδος Καμπανῶς - Κωνστ. Σιλιγάρδος Μπασοκώστας - Κωνστ. Ξυράφης Ζουράρης - Κωνστ.

1. Senato Mar, XXVIII, fo 124-125. Const. Sathas, Documents inédits etc. o.c., tom. VIII, p. 414.

2. Βλ. Senato Mar, XXIX, fo 139-140. Const. Sathas, Documents inédits etc. o.c., tom. VIII, p. 450. Τὸ ἐπώνυμο Λευκάρος δὲν ὑπάρχει σήμερα στό Λασίθι. Τὸ συνάντησα ὅμως τὸ 1967 στό Johannesburg τῆς Νότιας Ἀφρικῆς. Ἡ οἰκογένεια τῶν Λευκάρων διατήρησε τὸ ὄφικιο πολλὰ χρόνια. Τὸ 1629 ἀναφέρει στὴν ἐκθεσὶ του ὁ Φραγκ. Μοροζίνι ὅτι: *Τώρα καὶ δεκάδες χρόνια ἐξακολουθοῦν νά συγκεντρώνουν τὰ σιτηρὰ τοῦ Λασιθιοῦ μερικοὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν Λευκάρων καὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς καταχράστηκε πολλὰς χιλιάδες μουζούρια καὶ ἀπέθανε. Ἐνας ἄλλος ἐξορίστηκε γιὰ παρόμοιες κλεψὲς καὶ ὁ σημερινὸς χρωστεῖ μεγάλες ποσότητες.* Στέργ. Γ. Σπανάκη, Μνημεῖα Κρητ. Ἱστορίας, τόμ. II, σ. 125.

3. Pietro Castrolifaca, Libro de Information ecc., o.c. Karta 60.

Σκλάβος Πλεύρης κλπ. Καὶ σώζονται σήμερα καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ σὲ διαφορετικὲς οἰκογένειες, ποὺ δὲν ξέρουν τὴ συγγένεια μεταξύ των. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ οἱ Ντανασῆδες καὶ οἱ ἄλλοι κάτοικοι ἀπόγονοι τῶν Ναυπλιωτῶν καὶ Μονεμβασιωτῶν δὲν γνωρίζουν τίποτε γιὰ τὴν καταγωγὴ των ἀπὸ παράδοση.

Τοὺς νεώτερους χρόνους εἶναι γνωστοὶ οἱ σύγχρονοι ἀγῶνες τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Κρητικῶν γιὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Κρητικοὶ μπλέχτηκαν στὰ δίκτυα τῆς πολιτικῆς τῆς τσαρικῆς Ρωσίας καὶ πλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν εὐπιστίαν των. Ὅπως εἶναι γνωστό, γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντά της ἔναντι τῆς Τουρκίας, ἐκμεταλλεύτηκε τὸν πόθο τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγόν, καὶ τοὺς παρακίνησε νὰ ἐπαναστατήσουν, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Καὶ δὲν δυσκολεύτηκαν καθόλου νὰ τὸ πιστέψουν, γιὰτὶ ὑπῆρχε τότε ὁ χρησμός τῆς ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ ξανθοῦ γένους, ποὺ ἐννοοῦσε τοὺς Ρώσους¹. Εἶναι γνωστὲς οἱ συμφορὲς ποὺ ἔπαθε τότε ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Κρήτη, καὶ μάλιστα τὰ Σφακιά. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης Δασκαλογιάννης γδάρθηκε ζωντανὸς στὴν πλατεῖα τοῦ Ἡρακλείου.

Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἀλλεπάλληλες Ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ δέκατου ἑνατοῦ αἰῶνα, καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν «Προστάτιδων Δυνάμεων» (τῆς Τουρκίας) νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δίκαιον τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης, οἱ Κρητικοὶ ἀγωνιστὲς καὶ οἱ οἰκογένειές των καταφεύγαν ἐδῶ, στὴν Πελοπόννησον, νὰ ἀναλάβουν δυνάμεις γιὰ νὰ συνεχίσουν τοὺς ἀγῶνες των. Ἀλλὰ πολλοὶ ἔμεναν μόνιμοι κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου.

ΣΤΕΡΓΙΟΣ Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

SUMMARY

St. Spanakis, Crete and Peloponnese

From a geographical, anthropological, historical and cultural point of view the relations between Crete and Peloponnese have been very clo-

1. «Ὀπτασία τοῦ Μακαρίου Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου...» Τὸ βιβλίον αὐτό, ὁποῖος κι ἂν ἦταν ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέα του, καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν «προφητικὴ του» ἀξία, εἶναι γεγονός, ὅτι εἶχε μεγάλη ἐπίδρασιν στὸ φρόνημα τῶν ὑπόδουλων Ἑλλήνων καὶ ἀνεπτέρωσε καὶ ἐνίσχυσε ἀναμφισβήτητα τὶς ἐλπίδες των καὶ τὴν πίστη των, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ τὴν ἐπανάκτησιν τῆς Ἑθνικῆς κληρονομίας.

se for centuries. The excavations in Cnossos and Mycenae uncovered the so called Creto-Mycenaean civilisation. The common destiny of these two island areas is underlined by events of the 16th c.

Refugees from Nauplion and Monembasia settled in the camp of Lassithi (East Crete) under the auspices of Venice, after they had left Peloponnese during the Turko-Venetian war. Their names still survive in Lassithi. Besides that, during the Revolution of 1821 and the Ottoman State many Cretans left the island to settle in Peloponnese as in Minoa (Tolo) in the area of Nauplion.

SUMMARY

ΣΤΕΡΓΙΟΥ Γ. ΣΠΑΝΑΚΗ

From a geographical, anthropological, historical and cultural point of view the relations between Crete and Peloponnese have been very close.

1. «Ορισμός του Μεσσηνίου λεγόμενου "Αγιογέρων"». Το βιβλίο αυτό, σκοπός του είναι ο ορισμός του λεγόμενου "Αγιογέρων" και η ανάλυση των όρων που το αποτελούν. Η μελέτη αυτή είναι η πρώτη που γίνεται στην Ελλάδα και η πρώτη που γίνεται στην Ελλάδα και η πρώτη που γίνεται στην Ελλάδα.